

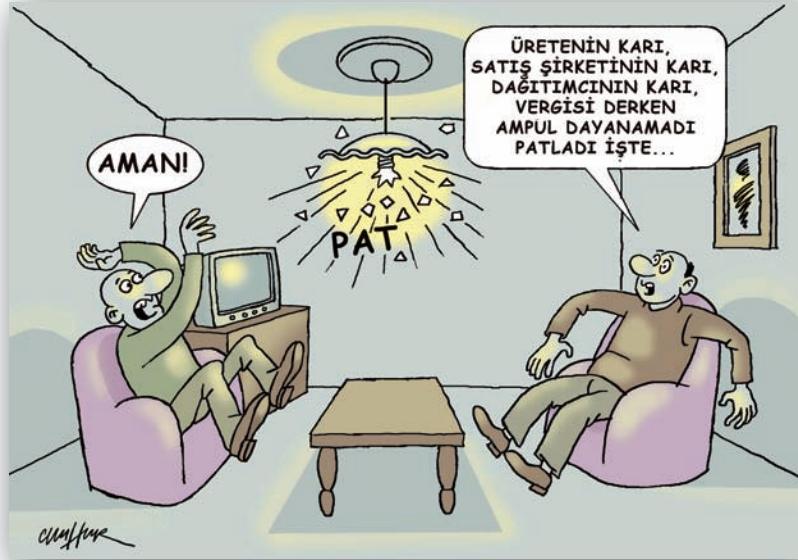
Elektrikte özel üreticilerin fiyatları serbest, tüketicilerin fiyatları otomatik zamlı...

KARABORSAYA GÜN DOĞDU

S seçimler öncesinde elektriğe zam yapmadığını söyleyerek oy toplayan AKP Hükümeti, bu yılın başında yaptığı yüzde 20 zammın ardından zamları otomatige bağlama kararı aldığı ve bu kararı da kamuoyundan sakladığı ortaya çıktı. Yüksek Planlama Kurulu'nun (YPK) 14 Şubat 2008 tarihli kararı, Hazine'nin İnternet sitesi üstünden 6 Mayıs 2008 tarihinde "kararın eki karar" şeklinde erişime açılırken, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) 41. Dönem Yönetim Kurulu tarafından 7 Mayıs 2008 tarihinde yaptığı basın açıklaması ile otomatik fiyatlandırmaya tepki gösterdi.

EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu açıklamasında, "İMF'ye verilen söz doğrultusunda elektrikte otomatik fiyatlandırmaya geçiş, ülkenin bugün bulunduğu koşullarda açık bir şekilde otomatik zamlara geçiştir" saptaması yapılırken, otomatik fiyatlandırmanın arkasında yatan nedenler ortaya konuldu. AKP Hükümeti döneminde kamuya enerji alanında yatırım yaptırılmazken, serbest piyasa mantığı içinde açıklanamayacak olan şirketlerin kar garantili elektrik üretme dayatmasına teslim olunduğu belirtilen açıklamada, şöyle denildi:

"Otomatik fiyatlandırma kararıyla, yatırım yapmayarak elektrik fiyatlarının fahiş düzeylere çıkmasına neden olan şirketler lehine ikinci bir adım atılmaktadır. İlk adım Dengeleme ve Uzlaştırma sistemi denilen karaborsa ile atılmıştır. Bu karaborsada 2007 yılında kilovatsaat başına ortalama fiyat 19 Ykr'yi aşmıştır. Serbest piyasa uygulamalarıyla yaratılan çarpık yapı sonucu oluşan fahiş fiyatlardan

hayli memnun olan özel şirketlere, kamu üzerinden kaynak aktarımı dağıtım şirketleri üzerinden yürütülmektedir. Geline nokta bu yük kaldırılamaz boyuta ulaşırken, AKP Hükümeti'nin 'yeni yıl armağanı' olarak elektriğe yaptığı yüzde 20 düzeyindeki zam bile kısa sürede yetersiz hale gelmiştir."

Dağıtım Özelleştirmeleri Zam Getirdi

Otomatik fiyatlandırmaya geçişin "dağıtım özelleştirmelerinin yapılacağı olmasından" kaynaklandığına dikkat çekilen açıklamada, şirketlere sorunlu değil, kar garantili bir yapılanmanın teslim edilmek istendiği kaydedildi. "Üstelik bu kamu elindeki dağıtım şirketlerinin borçlarının temizlenmesiyle de sınırlı değildir. Dağıtım özelleştirmeleri için öngörülen 5 yıllık geçiş süreci boyunca halkın cebinden şirketlere kar garantisi sağlanmaktadır" denilen açıklamada, şu çelişkiye dikkat çekildi:

"Kamu elindeki şirketlerin maliyet bazlı denilen otomatik fiyatlandırma ile son kullanıcıya yansıyacak zamları yapmaları öngörülürken, şirketlerin üretimlerinde nedense maliyet bazlı fiyatlandırma değil, borsa sistemi devam ettirilmektedir. Bu borsa hep en yüksek fiyattan işlem gören bir borsa şeklinde yapılandırılmıştır."

Doğalgaza Her Ay Zam

Özellikle yaz aylarına girilirken otomatik fiyatlandırmaya geçilmesinin de dikkat çekici olduğu belirtilen açıklamada, yaz aylarında talep artışıyla birlikte elektrik arzındaki sıkıntının daha da artacağı anımsatıldı. "Bu durum ülkedeki elektrik alanındaki yatırım açığı nedeniyle, DUY sistemi üzerinden tüketiciler aleyhine fiyatların daha da yukarı çıkmasına neden olacaktır" denilen açıklamada, YPK kararına göre yalnızca son kullanıcıya yönelik fatura düzenleyen dağıtım şirketleri değil, BOTAŞ, TKİ gibi elektrik üretimine

hammadde sağlayan kamu kuruluşlarının da fiyat artışlarının otomatikçe bağlandığı kaydedildi. BOTAŞ'ın aylık olarak yeni zamlar yapacağı, bu zamlarla birlikte zaten yüksek düzeyde seyreden elektrik üretim fiyatlarının daha da yükseleceği anlatılırken, yüzde 50'ye yakın olan elektrikteki doğalgaz bağımlılığına yönelik olarak da "Elektrik üretimindeki doğalgazın payı dikkate alındığında bu durumun tüketiciler açısından yaratacağı sonuç açıktır" cümlesine yer verildi.

Fahiş Fiyatların Önü Açıldı

Kararla birlikte EÜAŞ ve TETAŞ için de otomatik fiyatlandırma öngörülmesi, "kamunun DUY'daki fahiş fiyatlara müdahalesinin de ortadan kaldırılması" olarak yorumlanırken, "Bu durum zaten fahiş düzeye tırmanan fiyatların belli bir seviyede tutulmaya çalışılma-

sına dahi tahammül edilemediğini göstermektedir" değerlendirmesi yapıldı.

Karaborsadan Vazgeçin

Açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"Geleneksel noktada enerji alanındaki açmazdan yalnızca konutlar değil, sanayi de büyük ölçüde etkilenecektir. Dünyadaki krizle paralel olarak düşünüldüğünde bu Türkiye ekonomisi açısından ağır sonuçlar yaratacaktır. Nitekim Merkez Bankası enerji fiyatlarıyla ilgili enflasyon açısından kaygısını her fırsatta dile getirmektedir. Hükümetin anlayışı ne serbest piyasa, ne de iddia edildiği gibi düzenlenmiş piyasa anlayışına uymaktadır. Öyle görünüyor ki, hükümetin düzenlemeden anladığı,

başboş ve kurlsız bırakılmış bir enerji piyasası yaratılması ve bu piyasa üzerinden yaratılan beklentilerin kamu kaynaklarıyla halkın sırtından karşılanmasıdır. Enerji alanında bir an evvel kamunun inisiyatifi aldığı ve yatırımları planlı bir şekilde gerçekleştirmeye başladığı bir döneme geçilmesi gerekmektedir. Acilen DUY denilen karaborsadan vazgeçilmeli, enerji alanında yaratılan tahribata son verecek çalışmalar kamu yararı perspektifi ile yeni baştan ele alınmalıdır. AKP Hükümeti, zamları otomatikçe bağlayarak, sorumluluktan kurtulamaz. Enerjinin kaliteli, sürekli ve ucuz bir şekilde sunulmasını sağlamak, neo-liberal uygulamalarla sermayenin değil, halkın yüzünü güldürecek uygulamalara yüzünü dönmekle mümkün olacaktır. Bunu sağlamak halkın oylarıyla iktidara gelen hükümetin öncelikli görevidir." ◀

Çıplak elektrik fiyatı kilovatsaat başına yüzde 26 zamlandı...

ZAMMIN BÜYÜĞÜ GERİDE

Sanayici, konut, tarımsal sulama, aydınlatma, kalkınmada öncelikli il, şehit-gazi kullanıcıları ayrımı yapılmaksızın çıplak olarak elektrik fiyatlarına kilovatsaat başına yüzde 26 zam yapıldı. Hükümet, Ocak ayında çıplak fiyata yapılan zammı açıklayarak halkı kandırırken, bu kez de daha düşük olduğu için perakende satış hizmeti, dağıtım ve iletim bedelleri dahil fiyata yapılan zammı açıkladı. Yapılan zam otomatik fiyatlandırma mekanizmasının devreye girmesinden değil, büyük ölçüde dengeleme ve uzlaştırma denilen karaborsa sistemindeki elektrik fiyat artışlarının tarifeye yansıtılmasından kaynaklandı. Otomatik fiyatlandırma mekanizması mevzuat olarak 1 Temmuz 2008'den itibaren yürürlüğe girerken ilk uygulaması 1 Ekim 2008'de faturalara yansıtılacak.

Elektrik Mühendisleri Odası 41. Dönem Yönetim Kurulu, zam ve otomatik fiyatlandırma mekanizmasının devreye sokulduğu gün yazılı bir basın açıklaması yaparak tepkisini gösterdi. EMO Yönetim Kurulu 1 Temmuz 2008 tarihli basın açıklamasında, enerji alanındaki çarpık uygulamalara karşı kamu yararı gözetilen düzenlemeler ve planlamalar yapılmasını, özelleştirme ve serbest piyasa inadından vazgeçilmesini talep ederken; kamuoyuna "yeniden hareketlendirilen Özelleştirme Karşısı Platform'a destek" çağrısında bulundu.

Açıklamada şu görüşler dile getirildi:

Konutlarda Elektrik Zam Yüzde 45'e Çıktı: Resmi Gazete'de 1 Temmuz 2008 tarihinde yayımlanan Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) kararıyla yürürlüğe giren yeni tarifeyle göre konutlarda kilovatsaat başına elektrik fiyatı 12.105 Ykr'den 15.219

Ykr'ye çıkarıldı. Yapılan yüzde 26'lık bu zamlarla birlikte Ocak 2008'den itibaren çıplak elektrik fiyatına yapılan zam yüzde 49'a ulaştı. Perakende satış hizmeti, dağıtım ve iletim bedelleri Ocak ayında ayarlanmış olduğu için yeni zamlarla birlikte artışa gidilmedi. Bu nedenle fonsuz tarife olarak adlandırılan elektrik fiyatına yılın ilk 6 ayında yapılan zam oranı yüzde 45 oldu. Yurttaşlar, fonlar, vergiler ve her türlü bedel dahil olmak üzere 2007 yılında 15.810 Ykr ödeyerek kullanabildikleri 1 kilovatsaat elektrik için artık 22.869 Ykr ödemek zorunda kalacaklar. 4 kişilik bir ailenin asgari yaşam standardı için gerekli olan 230 kilovatsaatlik elektrik tüketimi baz alındığında, aylık elektrik faturası 2007 yılındaki 36.4 YTL'den Ocak 2008'de 43.5 YTL'ye çıkmış, yapılan son zamlarla da 52.6 YTL'ye ulaşmıştır.

Sanayiye Bu Kez Ayrım Yapıldı: Konut kullanıcılarına göre Ocak 2008'de sanayi kullanıcılarına daha düşük zam yapan Hükümet, bugünden itibaren geçerli olan yeni tarife ile çıplak elektrik fiyatını, aynı düzeyde tutarak yüzde 26 artırdı. Yeni zamlarla birlikte hizmet bedelleri dahil, fon ve vergiler hariç olmak üzere sanayicinin kullandığı 1 kilovatsaat elektriğin bedeli ise farklı abone türlerine göre yüzde 22-26 oranlarında artmış oldu. Böylece sanayicinin kullandığı 1 kilovatsaat elektriğin fiyatı çıplak olarak yüzde 38-40.4 oranlarında arttı.

Otomatik Değiş, Karaborsa Zammı: Seçimlerde elektriğe zam yapmamakla övünen Hükümet, 6 ay içinde elektrik fiyatlarına yüzde 50'ye yakın zam yapmıştır. Elektriğe zam yapılmasının temel nedeni enerji alanında yaratılan çarpık sistemdir. Maliyet artışlarına ilişkin otomatik fiyatlandırma mekanizması bugünden itibaren yürürlüğe girmekle birlikte Temmuz ayı fiyat artışını düzenlememektedir. Temmuz ayında enerji KİT'lerin Genel Finansman ve Yatırım Programı'na göre zam yapması öngörülmüştür. Bu çerçevede dağıtım şebekelerinin kullanıcıya yansıyan tarifesindeki artış, EPDK'nın dağıtım özelleştirmelerine yönelik olarak çıkardığı "20 Dağıtım Şirketinin İlk Uygulama

Dönemine İlişkin Gelir Düzenlemesi Hakkında Tebliğ"de yaptığı değişiklikle sağlanmıştır. Resmi Gazete'de 6 Haziran 2008 tarihinde yayımlanan EPDK tebliğ değişikliğiyle, ortalama enerji alım fiyatı hesaplamasına, Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi (PMUM) kapsamındaki ikili anlaşmaların maliyeti ile DUY (Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği) denilen karaborsa maliyetleri eklenmiştir. Üstelik yansıyan bölüm, elektrik tüketimi açısından görece iyi sayılabilecek şubat, mart ve nisan aylarındaki DUY sisteminde yaşanan fiyat artışlarını içermektedir. Mayıs, haziran, temmuz aylarına ilişkin DUY maliyetleri Ekim-Aralık döneminde tarifelere yansıtılacaktır.

Otomatik Zamlar 1 Ekim'de: Enerji KİT'lerinin otomatik fiyat ayarlamaları da 1 Ekim'de tarifelere doğrudan aktarılabilecek şubat, mart ve nisan aylarındaki DUY sisteminde yaşanan fiyat artışlarını içermektedir. Mayıs, haziran, temmuz aylarına ilişkin DUY maliyetleri Ekim-Aralık döneminde tarifelere yansıtılacaktır. Yani bundan sonra zamlar süreklilik kazanacaktır.

Bugüne kadar yapılan özelleştirme uygulamaları ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasası ile getirilen serbest piyasanın ülkemize maliyeti ağır olmuştur. Rekabet ortamında enerjinin ucuz ve kesintisiz sağlanacağı iddiaları çökmüş, tam tersine ülkemiz, yatırımsızlığa, karanlığa ve pahalılığa mahkum edilmiştir. Acilen DUY denilen karaborsa sistemine son verilmesi, 4628 sayılı yasanın feshedilmesi, kamunun yatırımlara başlaması gerekmektedir. Enerji alanındaki özelleştirme ve serbest piyasa ısrarı, bir kamu hizmeti olan elektrik enerjisi alanında

tüketicinin yüzde 10 gibi küçük bir bölümünü sağlayan sayılı elektrik şirketlerine bağımlılık yaratmış, hükümet "ülkeyi elektriksiz bıraktığı" gerçeğini örtmek için şirketlerin her türlü talebini kabul eder duruma gelmiştir. Elektriğe yapılan zamlar, otomatik fiyatlandırma mekanizması da bu çarpık sistemin ve dağıtım bölgelerini özelleştirme ısrarının sonucudur. Nitekim Özelleştirme İdaresi, başlangıç zamlarının ve otomatik fiyatlandırma mekanizmasının yürürlüğe sokulduğu gün Başkent Elektrik Dağıtım ve Sakarya Elektrik dağıtım bölgelerinin satışını yapmaktadır. Dağıtım bölgeleri daha özel sektöre bırakılmadan vatandaşlara fatura kesilmeye başlamıştır. Özelleştirmenin pahalılık olduğu üretim sistemlerindeki özel sektör uygulamalarıyla açıkça ortada dururken, dağıtım sisteminin özelleştirilmesinin de yaratacağı sonuç yine baştan belli olmuştur.

Yoksunluğun Adını Tasarruf Koydu-lar: Hükümet, yönetim anlayışını da bu zamlarla birlikte ortaya koymuştur. Enerjide yarattığı arz güvenliği sorunu için Dünya Bankası'nın da önerisiyle "zorunlu tasarruf dayatması" çözümünü bulmuştur. Hazine'den sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Şimşek'in açıklamasına göre fiyatlar artırılarak tasarruf sağlanacaktır. Hiçbir demokratik ülkede böyle bir anlayış kabul edilemez. Elbette enerjinin verimli kullanılması, gereksiz elektrik tüketiminin önlenmesi için tasarruf yapılması zorunludur. Ancak insanları yoksunluğa mahkum ederek "sözde tasarruf" sağlamak Türkiye'nin hedeflerinin hangi düzeye indirildiğini açıkça göstermektedir. ◀

Asgari Yaşam Standardına Göre Bir Ailenin Aylık Elektrik Tüketimi				
	Kilovatsaat	2007 YTL	Ocak 2008 YTL	Temmuz 2008 YTL
Aydınlatma	66	10.42	12.45	15.07
Buzdolabı	70	11.05	13.21	15.98
Fırın	24	3.79	4.53	5.48
Televizyon	22.5	3.55	4.25	5.14
Çamaşır Makinası	15	2.37	2.83	3.42
Bulaşık Makinası	13	2.05	2.45	2.97
Ütü	10	1.58	1.89	2.28
Süpürge	5.5	0.87	1.04	1.26
Saç Kurutma Makinası	4.4	0.69	0.83	1.00
TOPLAM	230.4	36.36	43.47	52.60